

Πρεβεζάνικα Χρονικά

Αρ. 27-28 (1992)

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 27-28 (1992)

Πανηγυρικός

Μιχαήλ Κατσαούνης

Copyright © 2022, Μιχαήλ Κατσαούνης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κατσαούνης Μ. (2022). Πανηγυρικός. *Πρεβεζάνικα Χρονικά*, (27-28), 11-16. ανακτήθηκε από <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/prevchr/article/view/29930>

Παληγορικός (*)

του Μιχαήλ Κατσαούνη
συνταξιούχου εκπαιδευτικού

Εορτάζουμε σήμερα διπλή εορτή, τη γέννηση και την αναγέννηση της πατρίδος μας Πρέβεζας, δηλ. την ίδρυσή της, το βίο της και την απελευθέρωση της από τον τουρκικό ζυγό.

Επτακόσια χρόνια οριοθετούν την εμφάνισή της στην Ιστορία, την εξέλιξή της ως πολισίματος και τις ιστορικές της περιπέτειες.

Γενέθλιο έτος της αγαπημένης, μικρής, όμορφης πόλης θεωρείται το 1292 μ.Χ. Το έτος αυτό έγινε αποδεκτό από τη δημοτική μας αρχή, η οποία για πρώτη φορά, εφέτος, καθιέρωσε τον εορτασμό του.

Η 21η Οκτωβρίου 1912 πάλι είναι η λυτρωτική, η χαροποιός, η ευφρόσυτος ημέρα, το σήμα της νέας πορείας της πόλης μας στους ανοικτούς και γαλάζιους ορίζοντες της ελευθέρως, ενδόξως και υπερηφάνως μπιρός Ελλάδος.

Τα ανθρώπινα πολισίματα, μικρά ή

μεγάλα, γεννώνται με τη συμβολή γεωπολιτικών αιώνων και ιστορικών συγκυριών. Άλλων η γέννησις κυοφορείται βραδέως και σταδιακά και άλλων συντελείται αιφνιδίως και ταχέως, μέσα στο ιστορικό γίγνεσθαι. Στην διαδρομή της ιστορίας υπήρξαν μικροί οικισμοί που σιγά σιγά ανδρώθηκαν σε πόλεις μεγάλες και θαυμαστές. Παράλληλα όμως ανεφύησαν πόλεις λαμπρές δια μας, με τη θέληση ενός αυτοκράτορος ή στρατηγού, έπειτα από μια μεγάλη τους νίκη. Τέτοιες είναι οι Αλεξάνδρειες, οι Ανπόκειες, οι Νικοπόλεις.

Η Πρέβεζα δεν ανήκει σ' αυτές. Γεννήθηκε μικρή, φτωχή και ταπεινή έπειτα από την καταστροφή της Νικοπόλεως που άρχισε τον δέκατο και ολοκληρώθηκε στο τέλος του 11ου αιώνας. Οι επιθανάτιοι σπασμοί της Νικοπόλεως έγιναν ωδίνες τοκετού που έφεραν στο φως της ζωής την Πρέβεζα.

(*) Ομιλία που έγινε στη δοξολογία στο Μητροπολιτικό Ναό Αγίου Χαράλαμπος την 21-10-1992 για την επέτειο των 700 χρόνων από την ίδρυση της Πρέβεζας και 80 χρόνων από την απελευθέρωσή της από τον τουρκικό ζυγό.

Αν, αργότερα, την ερειπωμένη Νικόπολη απεκάλεσαν Παλαιά Πρέβεζα, δίκαια, σήμερα, μπορούμε να αποκαλέσουμε την Πρέβεζα Νέα Νικόπολη.

Ο πρώτος οικιστικός πυρήνας που συγκροτήθηκε γύρω στο 1100 μ.Χ. από μερικούς κατατρεγμένους Νικοπολίτες και άλλους περιοίκους νοτιότερα, στην είσοδο του Αμβρακικού, έλαβε το όνομα Πρέβεζα.

Πολύ σύντομα η Πρέβεζα απετέλεσε μέρος του λαμπρού Δεσποτάτου της Ηπείρου που ιδρύθη ευθύς αμέσως μετά την άλωση την Κωνσταντινουπόλεως από τους Φράγκους το 1204.

Όμως το πιστοποιητικό γεννήσεως της Πρέβεζας βρίσκεται στους τελευταίους στίχους του χρονικού της Μορέως, μακρού ιστορικού ποιήματος του 14ου αιώνας. Εκεί συναντούμε για πρώτη φορά σε γραπτό κείμενο το όνομα της Πρέβεζας.

Το χρονικό μας πληροφορεί:

«Κάτεργα εξήντα ήλθασι, τα ένι των Γενουβίσων, στην Πρέβεζαν απόζεψαν, κουρσεύουν τα χωρία και ώρμησαν και έρχονταν ολόρθα εις την Άρταν».

Το ιστορικό γεγονός της επιδρομής των εξήντα γενουαπκών πλοίων τοποθετείται από όλους τους ιστορικούς ερευνητές το έτος 1292. Τα ξένα πλοία εναύλωσε και έστειλε εναντίον της Πρέβεζας και της Άρτας ο αυτοκράτωρ του Βυζαντίου Ανδρόνικος Β΄ Παλαιολόγος, ο οποίος διεξήγε τότε πολεμικές επιχειρήσεις στην Ανατολική Ελλάδα εναντίον του Δεσπότη της Ηπείρου Νικηφόρου Α΄ Αγγέλου Κομνηνού.

Έτσι η Πρέβεζα προβάλλει στη μεσαιωνική μας ιστορία με το θλιβερό αυτό «κούρσον» που υπέστη σε ένα εμφύλιο, θα λέγαμε, πόλεμο.

Το Δεσποτάτο της Ηπείρου δεν κατελύθη τότε από τον Ανδρόνικο. Συνέχισε μια περιπετειώδη πορεία δοκιμαζόμενο από επιδρομές Αλβανών, Σέρβων,

Βουλγάρων, από επιβουλές γειτονικών Φράγκων και Λατίνων ηγεμόνων, από αντιπαραθέσεις προς το Βυζάντιο και από εσωτερικούς κλυδωνισμούς και διαιρέσεις. Την τύχη του ακολούθησε και η κοντινή προς την Άρτα Πρέβεζα.

Την 24 Μαρτίου 1449 οι Τούρκοι υπέταξαν την Άρτα και έσβησαν οριστικά την ύπαρξη του Δεσποτάτου. Έτσι, από τό έτος αυτό, αρχίζει και για την Πρέβεζα η μακρά και σκοτεινή περίοδος της Τουρκοκρατίας που έληξε, έπειτα από τη ροή 462 ετών δουλείας, την 21 Οκτωβρίου 1912.

Στο διάστημα αυτό παρεμβάλλονται, σε τρεις φάσεις, εκατόν είκοσι πέντε έτη ενεπκής κυριαρχίας, που αποτελούν ελαφρότερο ζυγό και έδωσαν τη δυνατότητα στην Πρέβεζα να επικοινωνήσει με τα Επτάνησα και την Ευρώπη.

Η θαλασσοκράτειρα Βενετία κατένοησε και εξετίμησε τη σπουδαιότητα της Πρέβεζας ως λιμένος και προμαχώνας στο δίκτυο των θαλασσίων γραμμών του εμπορίου της. Γι' αυτό επολέμησε πεισματικά να την καταλάβει και εδαπάνησε πολλά να την οχυρώσει.

Η Πρέβεζα υπήρξε το μήλον της έριδος επί αιώνας μεταξύ Τούρκων και Ενετών, αλλά και μεταξύ Γάλλων και Αλή Πασά, εις το τέλος. Την κατακτητική αυτή επιμονή των κυρίων της επλήρωνε κάθε φορά με πολύ αίμα και καταστροφές. Γι' αυτό δεν πρέπει να λησμονούμε, οι νεώτεροι, ποτέ μερικές χρονολογίες που δηλώνουν τις συμφορές της αυτές και αποτελούν σταθμούς στην ιστορία της.

Είναι αλήθεια ότι από τις εναλλασσόμενες φάσεις τουρκικής και ενεπκής κυριαρχίας, ηπιώτερη και ελαφρότερη υπήρξε η τελευταία Ενεπκή περίοδος που άρχισε το 1718 με την συνθήκη του Πασσάροβιτς και ετελείωσε το 1797 με την συνθήκη του Καμποφόρμιο.

Στην περίοδο αυτή των ογδόντα ε-

τών Ενεπικής παρουσίας, που είναι ίση με τα ογδόντα του ελευθέρου βίου της, η Πρέβεζα αγνώρισε ηρεμία και κάποια ευημερία Έγινε τόπος καταφυγής κλεφτών και αρματωλών, εγέννησε τον Οδυσσέα Ανδρούτσο και δέχθηκε το λυτρωτικό κήρυγμα του πάτερ-Κοσμά. Ο πληθυσμός της νυξήθη και έφθασε ίσως τις δέκα τέσσαρες χιλιάδες ψυχές.

Η έλευση των δημοκρατικών Γάλλων το 1797 εκαιρείσθη με ενθουσιασμό και αναπέρωσε το φρόνημα των κατοίκων. Όμως κατέληξε το επόμενο έτος στο κορυφαίο, στο τραγικότερο γεγονός της τοπικής μας ιστορίας, τον «καλασμό της Πρέβεζας». Η 12 Οκτωβρίου 1798 είναι η ημέρα του Γολγοθά και της σταύρωσης της Πρέβεζας. Την ημέρα αυτή τα στίφη των Τουρκαλβανών του Αλή Πασά επέπεσαν κατά της Πρέβεζας, κατέσφαξαν τους τριακοσίους Γάλλους στρατιώτες και τους συμμαχητές τους Πρεβεζάνους, κατέλαβαν την πόλη και διέπραξαν κάθε είδος κακουργίας εις βάρος της. Από δέκα τέσσαρες χιλιάδες ψυχές που κατοικούσαν στην Πρέβεζα απόμειναν μόνο δύο χιλιάδες περίπου.

Γι' αυτό η δημοική μούσα θρηνεί:

- Βάστα καύμενη Πρέβεζα
- γ' Αλή Πασά γ' ασκέρια.
- Τι να βαστήξω δεν μπορώ
- και π να νταγιαντίσω,
- Αλή Πασάς με πέτρωσε
- με δεκαοχτώ χιλιάδες.

Η εικοσαετία περίπου, που εξουσίαζε ο Αλής την Πρέβεζα, μέχρι του θανάτου του, υπήρξε η σκληρότερη περίοδος δουλείας για την πόλη μας. Την αυτονομία που απέκτησε η Πρέβεζα (το 1800) από τον Ρώσο ναύαρχο Ουσακώφ και το σύμμαχό του Τούρκο ναύαρχο Καδήρ Πασά, μέσα στα πλαίσια της *Ανεξάρτητης Πολιτείας του Ακρωτηρίου ή Κοντινέντε*, σε τρία χρόνια την κατεπάτησε ο δόλιος Αλής. Οίκο

προκαλούν στον εθνικό μας ποιητή Αριστοτέλη Βαλαωρίτη τα παθήματα της Πρέβεζας:

*Λαχτάριζεν η Πρέβεζα
σου Αλή Πασά τα νύκτα
κι' ούτ' ένα δάκρυ δεν τολμά
να δώση του Γαβόρη.*

Έπειτα από τόσες περιπέτειες και παθήματα δίκαια η Πρέβεζα διατελούσε σε έντονο επαναστατικό πυρετό καθ' όλην τον 19ον αιώνα.

Έγκριτοι Πρεβεζάνοι, υπήρξαν ιδρυτικά μέλη της Φιλικής Εταιρείας. Άλλοι έτρεξαν νοτιότερα και επολέμησαν το 1821 στην Στερεά, την Πελοπόννησο και τα νησιά. Η πόλη συνέδραμε τους αγωνιζόμενους προσφέροντας υλική και ηθική βοήθεια.

Το 1848 από την Πρέβεζα υποκινείται επανάσταση της Νοτίου Αλβανίας κατά των Τούρκων.

Το 1854 με τον Κριμαϊκό Πόλεμο, το 1878 με τον Ρωσοτουρκικό και το 1897 με τον Ελληνοτουρκικό οι οπλαρχηγοί της Πρέβεζας και των περιχώρων ύψωσαν επαναστατικά λάβαρα και συμπολέμησαν με τους αδερφούς Έλληνας που ήλθαν από τον νότο για να ελευθερώσουν την Ήπειρο.

Με την ανατολή του 20ού αιώνα ο πόθος για απελευθέρωση γιγαντώνεται, γίνεται καύμος αβάσταχτος.

Οι Πρεβεζάνοι δακρύνουν όταν βλέπουν την Ελληνική σημαία να υψώνεται και να κυματίζει απέναντι στο ελεύθερο φρούριο του Ακτίου. Πότε, σκέπονται, θα πετάξη να σκεπάση και αυτούς; Πότε θα έλθη του πάτερ-Κοσμά το ποθούμενον;

Ανυπόμονοι οργανώνονται σε κομιτάτο και μερικοί τολμηροί τρέχουν στο πλευρό των Μακεδονομάχων του Παύλου Μελά. Και επιτέλους την 5ην Οκτωβρίου 1912 ηκούν οι σάλπιγγες και τα πολεμικά εμβλήματα του εξορμήσαντος από την Άρτα ελευθερωτού Ελλη-

τών Ενετικής παρουσίας, που είναι ίση με τα ογδόνια του ελευθέρου βίου της, η Πρέβεζα εγνώρισε πρεμία και κάποια ευημερία Έγινε τόπος καταφυγής κλεφτών και αρματωλών, εγέννησε τον Οδυσσέα Ανδρούτσο και δέχθηκε το λυτρωτικό κήρυγμα του πάτερ-Κοσμά. Ο πληθυσμός της πυξήθη και έφθασε ίσως πς δέκα τέσσαρες χιλιάδες ψυχές.

Η έλευση των δημοκρατικών Γάλλων το 1797 εκαιρείσθη με ενθουσιασμό και αναπέρωσε το φρόνημα των κατοίκων. Όμως κατέληξε το επόμενο έτος στο κορυφαίο, στο τραγικότερο γεγονός της τοπικής μας ιστορίας, τον «καλασμό της Πρέβεζας». Η 12 Οκτωβρίου 1798 είναι η ημέρα του Γολγοθά και της σταύρωσης της Πρέβεζας. Την ημέρα αυτή τα στίφη των Τουρκαλβανών του Αλή Πασά επέπεσαν κατά της Πρέβεζας, κατέσφαξαν τους τριακοσίους Γάλλους στραπώτες και τους συμμαχητές τους Πρεβεζάνους, κατέλαβαν την πόλη και διέπραξαν κάθε είδος κακουργίας εις βάρος της. Από δέκα τέσσαρες χιλιάδες ψυχές που κατοικούσαν στην Πρέβεζα απόμειναν μόνο δύο χιλιάδες περίπου.

Γι' αυτό η δημοτική μούσα θρηνεί:

- Βάστα καύμένη Πρέβεζα
- τ' Αλή Πασά τ' ασκέρια.
- Τι να βαστήξω δεν μπορώ
- και π να νταγιαντίσω,
- Αλή Πασάς με πέτρωσε
- με δεκαοκτώ χιλιάδες.

Η εικοσαετία περίπου, που εξουσίαζε ο Αλής την Πρέβεζα, μέχρι του θανάτου του, υπήρξε η σκληρότερη περίοδος δουλείας για την πόλη μας. Την αυτονομία που απέκτησε η Πρέβεζα (το 1800) από τον Ρώσο ναύαρχο Ουσακώφ και το σύμμαχό του Τούρκο ναύαρχο Καδήρ Πασά, μέσα στα πλαίσια της *Ανεξάρτητης Πολιτείας του Ακρωτηρίου ή Κοριννέντε*, σε τρία χρόνια την κατεπάτησε ο δόλιος Αλής. Οίκο

προκαλούν στον εθνικό μας ποιητή Αριστοτέλη Βαλαωρίτη τα παθήματα της Πρέβεζας:

*Λαχτάριζεν η Πρέβεζα
σου Αλή Πασά τα νύχια
κι' ούτ' ένα δάκρυ δεν τολμά
να δώση του Γαβόρη.*

Έπειτα από τόσες περιπέτειες και παθήματα δίκαια η Πρέβεζα διατελούσε σε έντονο επαναστατικό πυρετό καθ' όλην τον 19ον αιώνα.

Έγκριτοι Πρεβεζάνοι, υπήρξαν ιδρυτικά μέλη της Φιλικής Εταιρείας. Άλλοι έτρεξαν νοπότερα και επολέμησαν το 1821 στην Στερεά, την Πελοπόννησο και τα νησιά. Η πόλη συνέδραμε τους αγωνιζόμενους προσφέροντας υλική και ηθική βοήθεια.

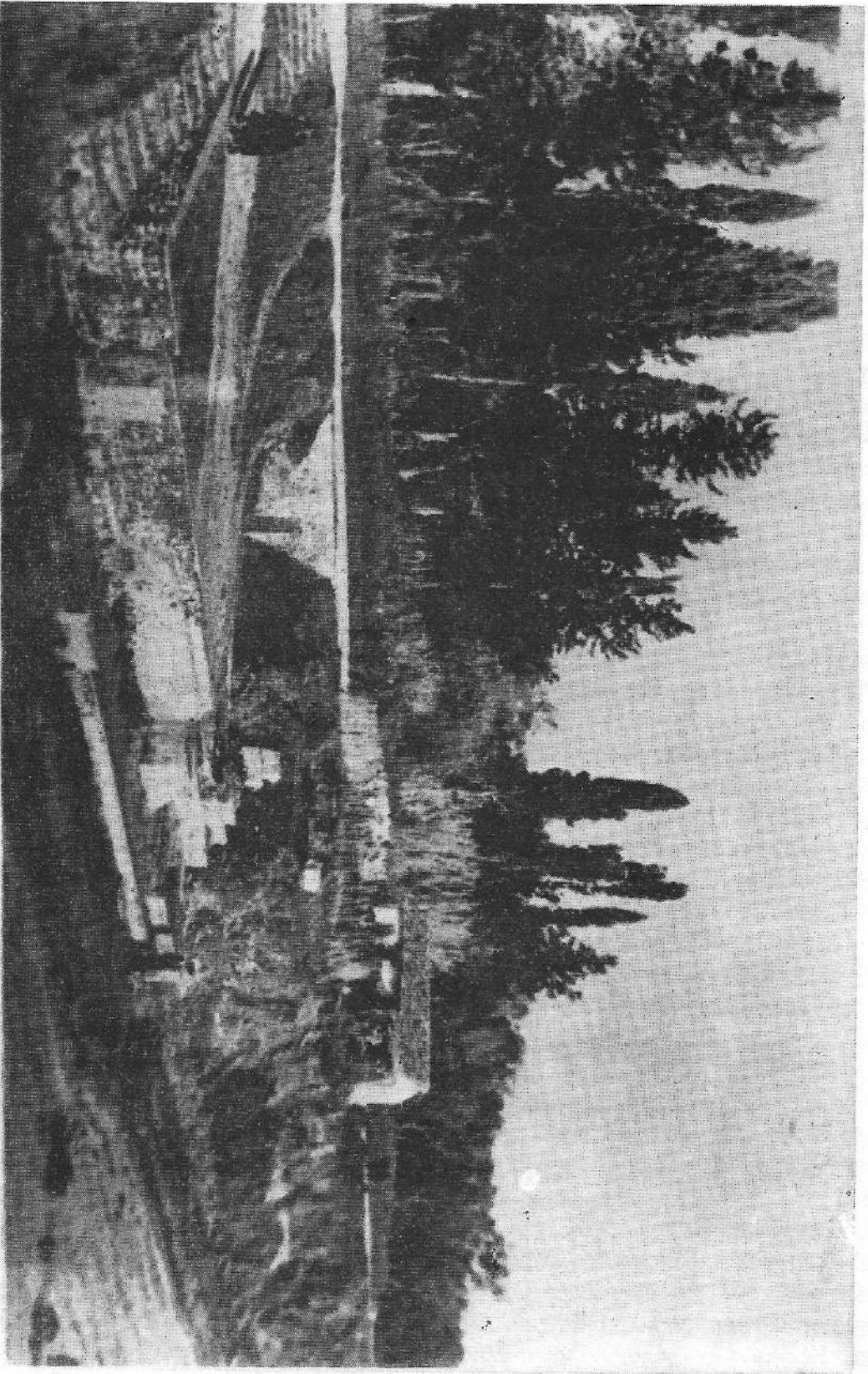
Το 1848 από την Πρέβεζα υποκινείται επανάσταση της Νοτίου Αλβανίας κατά των Τούρκων.

Το 1854 με τον Κριμαϊκό Πόλεμο, το 1878 με τον Ρωσοτουρκικό και το 1897 με τον Ελληνοτουρκικό οι οπλαρχηγοί της Πρέβεζας και των περιχώρων ύψωσαν επαναστατικά λάβαρα και συμπολέμησαν με τους αδερφούς Έλληνες που ήλθαν από τον νότο για να ελευθερώσουν την Ήπειρο.

Με την ανατολή του 20ού αιώνα ο πόθος για απελευθέρωση γιγαντώνεται, γίνεται καύμος αβάσταχτος.

Οι Πρεβεζάνοι δακρύνουν όταν βλέπουν την Ελληνική σημαία να υψώνεται και να κυματίζει απέναντι στο ελεύθερο φρούριο του Ακτίου. Πότε, σκέπονται, θα πετάξη να σκεπάση και αυτούς; Πότε θα έλθη του πάτερ-Κοσμά το ποθούμενον;

Ανυπόμονοι οργανώνονται σε κομιτάτο και μερικοί τολμηροί τρέχουν στο πλευρό των Μακεδονομάχων του Παύλου Μελά. Και επιτέλους την 5ην Οκτωβρίου 1912 νχούν οι σάλπιγγες και τα πολεμικά εμβατήρια του εξορμήσαντος από την Άρτα ελευθερωτού Έλλη-

0285-9. ΠΡΕΒΕΖΑ. ΒΥΣΣΟΥΛΑ

PREVEZA. VYSSOULA
Copyright by Φωτό - Νικίτη - Πρέβεζα

Κώστα Μπάλκου και 60 τραυματισμένων.

Επέρασαν από τότε ογδόντα ολόκληρα χρόνια. Η ελεύθερη Πρέβεζα, κάτω από τη στοργή της μεγάλης μάνας, εγνώρισε τα αγαθά της ελευθερίας, δίδοντας πάντα το «παρών» στους νέους αγώνες του Έθνους.

Σημείωσε σημαντική πρόοδο στα γράμματα στο εμπόριο, στη γεωργία, στη συγκοινωνία, στην οικονομική ζωή γενικά. Οικοδομεί σχολεία, νοσοκομεία, βιοτεχνίες, εργοστάσια. Έργα λιμενικά, εγγειοβελτιωτικά και άλλα άλλαξαν την όψη της και έδωσαν νέους, ταχείς ρυθμούς στη ζωή της.

Αυξήθηκε ο πληθυσμός της και άλλαξε η κοινωνική της δομή.

Δεν υπήρξε ποτέ πεισιθάνατος. Η Πρέβεζα ήταν πάντα μια λουλουδιασμένη πόλη, ευνοημένη πλουσιοπάροχα με άφθαστες φυσικές καλλονές.

Οι κάτοικοί της υπήρξαν φιλόξενοι και ευεργετικοί. Είχε πάντοτε ανοιχτή την αγκαλιά της προς όλους τους γείτονές της.

Κανείς δεν πρέπει να παρορά ή να υποβαθμίζει την σημασία της. Ό,τι διείδε ο Αύγουστος και εξετίμησαν οι Ενετοί για τον τόπο αυτό δεν πρέπει να διαφύγει από τους εκάστοτε Κυβερνήτες.

Καθήκον μας, να διαφυλάξωμε όποιο παραδοσιακό στοιχείο απέμεινε από τα περασμένα, να προστατεύσωμε τα φυσικά μας κάλλη και προ πάντων να κρατήσωμε στις ψυχές μας τη φλόγα των προγόνων μας.

Και κλείνουμε με μια παρατήρηση.

Η απελευθέρωση της Πρέβεζας δεν υπήρξε μεμονωμένο γεγονός. Ήταν ένα επεισόδιο στην απελευθέρωση όλης της Ηπείρου και της άλλης υπόδουλης Ελλάδος. Γι' αυτό, όταν το 1912-13 δεν πραγματοποιήθηκε η απελευθέρωση και της Βορείου Ηπείρου, το επόμενο έτος

1914, όταν οι Βορειοπειρώτες πήραν μόνοι τους τα όπλα και κήρυξαν την αυτονομία τους, ο Εθνικός μας Ποιητής Κωστής Παλαμάς θα βροντοφωνάξει:

Στα χιμαριώπικα βουνά ροβόλα, τα τουφέκια

τ' άγρια συντροφευέ τα

με της πατρίδος την ψυχή και με τ'

αστροπελέκια,

την άγια γη καιρέτα!

Και σπγματίζει με οργή τους αδιάφορους!

Στους ξέγνοιαστους αλίμονο, τους πρέπει να είναι δούλοι,

στον άρπαγα τρομάρα!

Η Ελλάδα που; Στην Ήπειρο, δόξα στο Κακοσούλι.

Νίκη σε σέ Χιμάρα!

Έτσι έβλεπε τότε η πνευματική ηγεσία τον αγώνα του έθνους.

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος στη λεγόμενη πολιτική του διαθήκη, ολίγον πριν αποθάνη, αποτιμώντας το έργο του και αξιολογώντας την εποποιΐα του 1912-13, μεταξύ άλλων γράφει: «*Η Ελλάς υπήρξε πάντοτε μέγα Έθνος, αλλά ποτέ κράτος ισχυρώς συντεταγμένον. Τώρα που το αποκτήσαμε με τους απελευθερωτικούς αγώνες του 1912-13 έχομε καθήκον να το διαφυλάξωμε ως κόρην οφθαλμού, να το συντηρήσωμε άθικτον, να το παραδώσωμε ακέραιον στα παιδιά μας. Είναι πολύ μεγαλύτερη η Ελλάς από ό,τι φαίνεται η Ελλάς του Έβρου, και πολύ μεγάλοι οι κίνδυνοι που την απειλούν. Προϋπόθεσις, βάσις, όρος απαραίτητος κάθε πολιτικής είναι να ενωθή ο ελληνικός λαός. Εθνικοί αγώνες και εσωτερικαί ανωμαλΐαι είναι ασυμβίβαστοι.*»

Επίκαιρη η φωνή του Παλαμά, προφητικές οι διαπιστώσεις του Βενιζέλου. Ας τις αφουγκραστούμε σήμερα όλοι μας για να ζήση η Ελλάδα μας, και μαζί η Πρέβεζα, όχι 80 αλλά χιλιάδες χρόνια Ελεύθερη.